

Deel 4

Aanbevelingen

AANBEVELING 1

Vietnamezen die illegaal in risicosectoren worden tewerkgesteld beschouwen als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel (schuldbinding of *debt bondage*) en het nationale doorverwijzingsmechanisme voor slachtoffers toepassen.

Eerstelijnsdiensten moeten bij vaststellingen inzake illegale tewerkstelling van Vietnamese werkrachten tijdens controles van onder meer nagelsalons, restaurants, ... dat als mogelijke situaties van *debt bondage* beoordelen, deze Vietnamese als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel detecteren en doorverwijzen naar de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel.

Tal van Vietnamese slachtoffers die gesmokkeld werden zien zich genoodzaakt om hun smokkelschulden af te betalen door te werken in uitbuitingssituaties (*debt bondage*) in het kader van mensenhandel. Bij de detectie van dergelijke Vietnamese slachtoffers in nagelsalons of restaurants moeten de nodige alarmbellen afgaan en zou dat als mogelijke indicator van mensenhandel moeten dienen. Het is noodzakelijk om deze vermoedelijke slachtoffers door te verwijzen naar gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel, die het best geplaatst zijn om het statuut mensenhandel uit te leggen. Zo kunnen de hulpverleners van die gespecialiseerde centra gemakkelijk het vertrouwen van deze slachtoffers winnen, zodat ze mogelijk in het slachtofferstatuut terechtkomen.

Opleiding van de eerstelijnsdiensten rond indicatoren van mensenhandel en het actief promoten ervan zijn derhalve essentieel.

AANBEVELING 2

Waakzaam zijn voor mogelijke situaties van schuldbinding bij gedwongen criminaliteit, zoals op cannabisplantages.

Eerstelijnsdiensten en referentiemagistraten moeten meer aandacht hebben voor Vietnamese werkrachten in cannabisplantages, of voor verkopers van namaakproducten waaronder illegale sigaretten. Dat zou inderdaad een mogelijke situatie van *debt bondage* kunnen betekenen en als mensenhandel beschouwd kunnen worden. Het is dan belangrijk het doorverwijzingsmechanisme toe te passen.

Uit het Essex-dossier en uit een literatuurstudie blijkt dat in verschillende buurlanden Vietnamese smokkel-slachtoffers worden uitgebuit in cannabisplantages om hun smokkelschulden af te betalen. Daarnaast moeten Vietnamese slachtoffers namaakproducten verkopen zoals illegale sigaretten. Dat zijn vormen van gedwongen criminaliteit die complexe onderzoeken vergen waarvoor er in België onvoldoende middelen zijn en die geen echte prioriteit meer vormen. Er worden dus in België geen Vietnamese slachtoffers in situaties van gedwongen criminaliteit gedetecteerd. Maar dat kan mogelijk op een lacune wijzen in de detectie door de eerstelijnsdiensten.

AANBEVELING 3

Het verband leggen met mogelijke situaties van *debt bondage* voor Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel.

Als er Vietnamese smokkelslachtoffers gedetecteerd worden, is het belangrijk dat de eerstelijnsdiensten in opdracht van de magistraat hun smartphone kunnen controleren om berichten op te kunnen sporen die verwijzen naar uitbuitingssituaties in het kader van *debt bondage*, hen daarover te verhoren en het doorverwijzingsmechanisme toe te passen.

Bij een verhoor moeten de Vietnamese smokkelslachtoffers worden bevraagd over mogelijke uitbuiting onderweg en in België, zodat de link kan worden gelegd tussen mensensmokkel en mensenhandel. Daarbij kan er ook worden gevraagd voor wie en hoe de smokkelingen geregeld zijn. Daaruit kan blijken in welke schrijnende omstandigheden de slachtoffers zaten en hoe zij een heel kwetsbare slachtoffergroep vormen zonder *agency* (vrijheid van handelen of zelfbeschikkingsrecht). Dat kan daarnaast een grote meerwaarde in het onderzoek vormen.

Wanneer de feiten van *debt bondage* in België plaatsgevonden hebben, kan op basis van bijkomende onderzoeksdaden het volledige criminele netwerk met alle vertakkingen worden ontmanteld of een ander gelieerd mensenhandelnetwerk worden opgespoord. In het Essex-dossier bleek uit de verhoren dat een smokkelslachtoffer vanuit een *safehouse* via een smokkelaar uitgebuit werd in een restaurant en een ander in de huishoudhulpsector. Deze gegevens zouden dan soms kunnen leiden tot de start van een nieuw onderzoek inzake mensenhandel. De feiten van *debt bondage* in andere landen waarvoor België zelf niet bevoegd is kunnen op hun beurt relevante informatie opleveren in het kader van internationale samenwerking en informatie-uitwisseling.

Hiermee kunnen ook de eerstelijnsdiensten, de magistratuur en de beleidsactoren worden gesensibiliseerd rond de bestaande linken tussen mensensmokkel en mensenhandel en de kwetsbare positie van deze smokkelslachtoffers. Daarnaast kan dat ook de complexe structuren blootleggen van netwerken waarbij het smokkelsysteem gelieerd zou kunnen worden met de uitbuitingsstructuren van *debt bondage* en soms gekoppeld kan worden aan het maffieuze kredietstelsel.

AANBEVELING 4

Bijzondere aandacht besteden aan en gevoelig zijn voor de culturele eigenheden van Vietnamese slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel om een vertrouwensband op te bouwen.

Bij het detecteren, verhoren en begeleiden van Vietnamese vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel is een vertrouwenwekkend kader essentieel. Zo is het van belang om goed op de hoogte te zijn van de Vietnamese cultuur of van de rivaliteit tussen de noordelijke en de zuidelijke regio's in Vietnam, die van invloed kan zijn op het gehoor van een vermoedelijk slachtoffer, indien de tolk van een andere afkomst is.

Net zo belangrijk is het besef dat een Vietnamees een sterk gevoel van schaamte en wantrouwen ervaart, en het gevoel heeft in het krijt te staan tegenover de familie die zich in de schulden heeft gestoken om hem of haar de kans te geven de clandestiene reis te ondernemen. Een ander aspect waarmee er rekening moet worden gehouden is de druk van de familie in het thuisland – die op haar beurt onder druk staat van het criminele netwerk – om de schuld af te betalen.

Het opbouwen van een vertrouwensband met een betrouwbare en veilige tolk en, voor minderjarigen, veiligheidsmaatregelen zoals het tijdelijk ontnemen van mobiele telefoons kunnen er mee voor zorgen dat het slachtoffer gemakkelijker alle details over de feiten zal onthullen. Dankzij dat soort veiligheidsmaatregelen kunnen minderjarige slachtoffers beter worden beschermd tegen het criminele netwerk dat druk blijft uitoefenen.

Het opleiden van alle actoren door ngo's met kennis van de Vietnamese cultuur – zoals dat in het verleden al is gebeurd – is een voorbeeld van een goede praktijk die moet worden voortgezet.

Zoals vastgesteld in het Essex-dossier heeft de politie bij een slachtofferverhoor in de pv's in alle objectiviteit melding gemaakt van het non-verbale gedrag van het slachtoffer (bijvoorbeeld trillen, huilen, ...), wat ook kan helpen om de soms onsamenhangende verklaringen van de slachtoffers beter te begrijpen.

AANBEVELING 5

Specifieke beschermingsmaatregelen nemen voor (Vietnamese) niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, zoals een veilige en geruimtelijke omgeving.

Het is belangrijk dat de eerstelijnsdiensten voldoende aandacht besteden aan de detectie van Vietnamese minderjarigen en dat zij de beschermingsmaatregelen inzake niet-begeleide minderjarige vreemdelingen toepassen (melding aan de Dienst Voogdij met vermelding van het vermoeden van mensenhandel/mensensmokkel).

Wanneer dergelijke minderjarigen worden gedetecteerd is het essentieel dat zij voor opvang terecht kunnen in een gespecialiseerd opvangcentrum voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen zoals Esperanto. Ze kunnen daar rekenen op begeleiding op maat en de getroffen veiligheidsmaatregelen moeten het risico op verdwijning beperken.

(Politie)verhoren in een veilige omgeving en in aanwezigheid van een vertrouwenspersoon maken het ook gemakkelijker om een vertrouwensband op te bouwen.

Zo toonde het Essex-dossier aan dat verschillende Vietnamese minderjarigen met succes naar een dergelijk centrum zijn doorverwezen en er opvang hebben gekregen.

AANBEVELING 6

Aandacht hebben voor de bescherming van slachtoffers zonder *agency* die de meest kwetsbare slachtoffergroep vormen zoals de Vietnamese slachtoffers in situaties van *debt bondage*.

De Vietnamese slachtoffers die in een situatie van *debt bondage* (schuldbinding) zitten vormen een slachtoffergroep in een erg kwetsbare positie en in een sterke afhankelijkheidspositie ten aanzien van hun uitbuiters. Vaak hebben zij geen enkele fysieke bewegingsruimte of zelfbeschikkingsrecht en zitten zij sociaal-cultureel in een geïsoleerde omgeving waarin hun uitbuiters zelf Vietnamese zijn. In het Essex-dossier zaten de slachtoffers zelfs opgesloten in *safehouses*. Daarnaast bleek ook dat veel slachtoffers niet altijd zelf hun eindbestemming konden bepalen. De kans is klein dat zij zich, in tegenstelling tot andere slachtoffergroepen die wel meer *agency* hebben, op eigen initiatief als slachtoffer aanmelden bij een eerstelijnsdienst of bij de opvangcentra.

De eerstelijnsdiensten moeten worden gesensibiliseerd rond de kwetsbare positie van deze slachtoffergroep zonder *agency*. Maar ook het volledige apparaat dat bezig is met de strijd tegen mensenhandel dient daarvoor aandacht te hebben.

AANBEVELING 7

Voorzien in de noodzakelijke middelen en zo een sterk detectieapparaat garanderen voor de meest kwetsbare slachtoffers zonder *agency*, zoals Vietnamezen.

Alleen de eerstelijnsdiensten zijn in staat om de kwetsbare slachtoffergroepen, zoals Vietnamezen die in *safehouses* opgesloten zitten of zich in situaties van *debt bondage* bevinden, te detecteren en te bevrijden uit die erbarmelijke situaties. De autoriteiten dienen ook heel goed te beseffen dat de eerstelijnsdiensten een essentiële rol spelen. Daarvoor is het natuurlijk cruciaal dat de eerstelijnsdiensten de noodzakelijke middelen krijgen, wat momenteel een probleem vormt.

Mensenhandel is een belangrijke prioriteit in het regeerakkoord en in het nationaal veiligheidsplan maar deze prioritaire keuze doorstaat de toets aan de werkelijkheid niet. In de praktijk worden middelen voor mensenhandel bij de eerstelijnsdiensten en magistraten immers verminderd of afgebouwd omwille van andere prioriteiten of bepaalde restricties. Sommige cellen mensenhandel van de federale gerechtelijke politie werden zelfs afgeschaft. In sommige rechtsgebieden zijn er geen echte referentiemagistraten meer actief of werden zij opgenomen in een ruimere cel groot banditisme. Daarbij worden verschillende criminaliteitsfenomenen aangepakt en neemt de specialisatie in mensenhandel af.

Door gebrek aan tijd en middelen worden zo sommige onderzoeken naar mensenhandel niet meer of niet grondig uitgevoerd. Daarom is het essentieel dat deze diensten worden versterkt. Myria hoopt dat de bijzondere commissie "mensenhandel" in het parlement voor een doorbraak op dat vlak zal zorgen.

AANBEVELING 8

Sociale media als onderzoekstechniek gebruiken.

Uit de analyse van het Essex-dossier is gebleken hoezeer de analyse van sociale netwerken/media en mobiele telefoons helpt om bewijsmateriaal te verzamelen, zowel om de (financiële) activiteiten van mensensmokkelaars op te sporen, verbanden te leggen tussen feiten van mensenhandel en mensensmokkel (met name mogelijke *debt bondage*), als om inzicht te krijgen in de manier waarop slachtoffers werden gerekruteerd of om de *safehouses* en plekken waar ze zijn gepasseerd op de reisroute te lokaliseren. De samenwerking met de Federal Computer Crime Unit (FCCU) is in dat verband een meerwaarde. Daarnaast dient de knowhow bij de politie verder versterkt te worden, zoals bij sommige bestaande projecten.

Magistraten moeten over de nodige middelen beschikken om informaticazoeken en netwerkzoeken uit te voeren. De medewerking van webbedrijven (Google, Microsoft, Facebook (Meta) in het bijzonder) is in dat verband essentieel.

AANBEVELING 9

Meer inzetten op internationale samenwerking bij complexe onderzoeken naar mensensmokkel om criminele organisaties te ontmantelen.

Het Belgische luik van het Essex-dossier is het resultaat van een internationaal JIT-onderzoek van onder meer België, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Ierland en rogatoire commissies in onder meer Nederland en Duitsland. Dat onderstreept het belang van internationale samenwerking, zeker in dergelijke complexe dossiers.

Internationale samenwerking is noodzakelijk om de complexe smokkelstructuur van Vietnamese criminele organisaties te ontmantelen. De mensensmokkel van Vietnam naar Europa wordt in de regel geleid door goed georganiseerde Vietnamese smokkelnetwerken. Het gaat om internationale netwerken in de landen van vertrek, transit en bestemming die zijn opgesplitst in kleinere operationele cellen. Daardoor is het voor nationale autoriteiten vaak moeilijk om de echte structuur van een bepaald netwerk te achterhalen. Het Essex-dossier en verschillende recente Europol-operaties tonen aan hoe doorgedreven internationale samenwerking kan leiden tot de ontmanteling van Vietnamese smokkelnetwerken.

AANBEVELING 10

Grootschalige financiële onderzoeken laten aansluiten bij een internationale ketenbenadering.

Door een grootschalig onderzoek binnen een internationaal kader te plaatsen, waarbij gemeenschappelijke onderzoeksteams betrokken zijn die onder meer financiële onderzoeken verrichten, kan het netwerk in zijn geheel worden aangepakt en kunnen verdachte geldstromen worden opgespoord om de kern van de criminele activiteit aan te pakken.

In het Essex-dossier werd bijvoorbeeld via het financieel onderzoek een crimineel vermogensvoordeel vastgesteld van in totaal 7 miljoen euro voor alle smokkeltransporten van het netwerk. Louter en alleen voor het transport met de 39 dodelijke slachtoffers bedroeg het vermogensvoordeel 460.000 euro.

Smokkelnetwerken worden immers gerund door criminele ondernemers die hun business organiseren en leiden zoals een multinational. Een goede internationale samenwerking en een uitgebreid financieel onderzoek vormen de meest effectieve manieren om de smokkelnetwerken te treffen en financieel droog te leggen op basis van het *follow the money*-principe. Een dergelijke aanpak met inbeslagnames van de criminele vermogens in de verschillende landen past binnen een internationale ketenaanpak waarbij alle schakels hun rol dienen te spelen. Als een schakel ontbreekt of faalt, dan breekt de ketting.

Overzicht aanbevelingen

2022/1	Vietnamezen die illegaal in risicosectoren worden tewerkgesteld beschouwen als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel (schuldbinding of <i>debt bondage</i>) en het nationale doorverwijzingsmechanisme voor slachtoffers toepassen	Bestemmingen	Politie- en inspectiediensten, referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel
2022/2	Waakzaam zijn voor mogelijke situaties van schuldbinding bij gedwongen criminaliteit, zoals op cannabisplantages	Bestemmingen	Politie- en inspectiediensten, referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel
2022/3	Het verband leggen met mogelijke situaties van <i>debt bondage</i> voor Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel	Bestemmingen	Politie- en inspectiediensten, referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel, gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel
2022/4	Bijzondere aandacht besteden aan en gevoelig zijn voor de culturele eigenheden van Vietnamese slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel om een vertrouwensband op te bouwen	Bestemmingen	Politie- en inspectiediensten, referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel, gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel
2022/5	Specifieke beschermingsmaatregelen nemen voor (Vietnamese) niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, zoals een veilige en geruimtelijke omgeving	Bestemmingen	Politie- en inspectiediensten
2022/6	Aandacht hebben voor de bescherming van slachtoffers zonder <i>agency</i> , die de meest kwetsbare slachtoffergroep vormen zoals de Vietnamese slachtoffers in situaties van <i>debt bondage</i>	Bestemmingen	Interdepartementale Coördinatietcel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel en het parlement
2022/7	Voorzien in noodzakelijke middelen en zo een sterk detectieapparaat garanderen voor de meest kwetsbare slachtoffers zonder <i>agency</i> , zoals Vietnamezen	Bestemmingen	Minister van Binnenlandse Zaken, minister van Justitie, minister van Werk, het parlement
2022/8	Sociale media als onderzoekstechniek gebruiken	Bestemmingen	Magistratuur en minister van Justitie
2022/9	Meer inzetten op internationale samenwerking bij complexe onderzoeken naar mensensmokkel om criminele organisaties te ontmantelen	Bestemmingen	Referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel
2022/10	Grootschalige financiële onderzoeken laten aansluiten bij een internationale ketenbenadering	Bestemmingen	Referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel